

**Danuta Danek, Hanna
Dziechcińska, Kamila
Rudzińska, Cecylia
Gajkowska, Zofia Makowiecka**

Sprawozdania z podróży naukowych

Biuletyn Polonistyczny 17/53, 39-44

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wodniczący delegacji polskiej - omówił sprawy współpracy między IBL a Zentralinstitut für Literaturgeschichte oraz projektowanego wspólnego tomu studiów poświęconego polskiej i niemieckiej literaturze przed Wiosną Ludów (ze strony niemieckiej przedsięwzięciem tym kieruje dr R. Rosenberg); mówił również z obecnym na konferencji przedstawicielem UNESCO - W. Tiurinem, o perspektywach i możliwościach międzynarodowej koordynacji badań slawistycznych. Niezależnie od tego "Kolloquium 74" stało się okazją do spotkań z niemieckimi polonistami, żywo zainteresowanymi pracami badawczymi, które prowadzone są w Polsce.

Mgr Zbigniew Jarosiński

SPRAWOZDANIA Z PODRÓŻY NAUKOWYCH

Sprawozdanie z pobytu stypendialnego w Paryżu

2 X 1972 — 2 IV 1973

Głównym przedmiotem moich studiów w Paryżu były znajdujące się w Bibliothèque Nationale - i wyłącznie w tej bibliotece - materiały francuskie do przygotowywanej przeze mnie w ramach planu wydawniczego IBL pracy "Zarys europejskiej teorii powieści w latach 1670-1801 (poetyki sformułowane)", przewidzianej do publikacji w serii "Poetyka. Zarys encyklopedyczny". Materiały te - to XVII-wieczne i XVIII-wieczne traktaty z dziedziny teorii powieści, teoretyczne wstępy powieściowe, dyskursywne, wykładające twórcze założenia fragmenty dzieł literackich. Z drugiej strony, studia z tego zakresu objąć musiały same powieści francuskie XVII i XVIII w. - w większości od czasu ukazania się nie wznawiane i stąd poza paryską Bibliothèque Nationale przeważnie niedostępne. Badania te, poprzez intensywny kontakt z książką XVII i XVIII w., doprowadziły mnie - ubocznie i niespodzianie - do ciekawych, jak sądzę, spostrzeżeń z dziedziny poetyki powieściowej i socjologii życia literackiego, które staną się przedmiotem osobnej publikacji.

W związku z zainteresowaniami współczesnym strukturalizmem w naukach humanistycznych słuchałam wykładów z antropologii społecznej profesora Claude Lévi-Straussa w Collège de France.

Natomiast projektów wzbogacenia orientacji we współczesnej semiologii literatury, a zwłaszcza we współczesnych metodach analizy struktur narracyjnych - poprzez kontakty z grupą badaczy École Pratique des Hautes Études - nie udało mi się zrealizować: z powodu reorganizacji seminarium R.Barthesa z zakresu semiologii literatury (a praktycznie biorąc - zawieszenia go) w roku akademickim 1972/1973 i nieprowadzenia w tym czasie przez tego badacza żadnego wykładu oraz z racji nieodbywania w tymże roku żadnych zajęć przez drugiego z uczestników grupy CECMAS (Ośrodka Badań Komunikacji Masowej) - zainteresowanego tą dziedziną badań - C.Bremonda, moje kontakty z École Pratique des Hautes Études w Paryżu ograniczyć się musiały do uczestnictwa w seminarium prowadzonym przez G.Genette'a na temat: "Poetyka mowy".

Dr Danuta Danek

**Sprawozdanie z pobytu na stypendium naukowym w Belgii
od 30 IX do 23 XII 1973**

Poszukiwania moje w Brukseli koncentrowały się na dwu zagadnieniach:

- pierwszym, podstawowym - było zgromadzenie materiałów z zakresu europejskiej twórczości pamfletowej XVI i XVII wieku, zwłaszcza z terenu Francji jako kraju o najbogatszym piśmiennictwie tego typu;

- drugi wątek będzie stanowiła problematyka portretu i karykatury w sztuce Renesansu i Baroku.

Zgromadzone w bibliotekach belgijskich materiały pozwoliły mi znacznie rozwinąć oraz ukończyć przygotowane uprzednio (w pierwszej redakcji) trzy rozdziały książki pt. "Karykatura w literaturze staropolskiej. Studium z dziejów paszkwilu", mia-

nowicie: Rozdział I: Portret; Rozdział II: Karykatura - panflet; Rozdział III: Epigramat jako wypowiedź deprecjonująca.

W Brukseli pracowałam w dwu bibliotekach: Bibliothèque de l'Université Libre oraz Bibliothèque Royale Albert 1-er. Odbyłam również wiele konsultacji z prof. prof.: C.Backvisem, M.de Grève'em (Uniwersytet w Gandawie), P.Robert-Jonesem (Université Libre) oraz z drem M.Peetersem w Bibliotece Muzeum Plantin-Moretus w Antwerpii.

Uczestniczyłam w trzydniowym colloquium (23-24 XI 1973) pt. "Folie et deraison à la Renaissance", zorganizowanym przez Institut Interuniversitaire pour l'Étude de la Renaissance et de l'Humanisme.

Doc.dr hab. Hanna Dziechcińska

Sprawozdanie z pobytu stypendialnego we Francji

3 X 1973 — 31 III 1974

Zasadniczym celem mego pobytu we Francji było zebranie materiałów do przygotowywanej w ramach planu badawczego IBL pracy "Funkcje społeczne awangardy artystycznej w pierwszej połowie XX wieku". Przedmiot studiów stanowiły zatem znajdujące się w bibliotekach Sorbony, Sainte-Géneviève, a zwłaszcza w Bibliotece Narodowej, czasopisma międzywojenne i opracowania krytyczne z tego okresu. Chodziło mi głównie o dotarcie do pism, ulotek, manifestów, wydawanych przez same ugrupowania awangardowe (zwłaszcza przez dadaistów i surrealistów) i zbadanie ich pod kątem wyrażonej w nich świadomości funkcji społecznych sztuki i roli artysty w kulturze XX wieku. Były to m.in.: "Maintenant", "Sic", "Dada", "Nord-Sud", "Littérature", "391", "Cannibale", "L'Oeuf dur", "Minotaure", "Le Grand Jeu".

Czytałam również polemiki i opracowania krytyczne dotyczące awangardowych koncepcji sztuki, drukowane w periodykach artystycznych epoki ("Nouvelle Revue Française", "Cahiers d'Art", "L'Amour d'Art", "Cahiers du Sud" etc.).

Trzecią, najtrudniej dostępną (ze względu na brak odpowiednich bibliografii czy katalogów wycinków prasowych) partią materiałów, do których starałam się dotrzeć, były świadectwa pozaliterackiej - społecznej i politycznej - działalności ugrupowań awangardowych (wieczory autorskie, spotkania z publicznością, wycieczki, spektakle), zawarte w prasie ówczesnej, również codziennej ("Le Matin", "Paris-Midi", "L'Action Française", "Paris-Journal", "Comoedia", itd.).

W ramach współpracy z Grupą Socjologii Literatury EPHE uczestniczyłam w zajęciach seminaryjnych na temat "Teoretyczne problemy socjologii literatury". Pragnąc wzbogacić swoją orientację we współczesnych metodologiach humanistycznych, słuchałam wykładów C.Lévi-Straussa i M.Foucault w Collège de France.

Dr Kamila Rudzińska

Sprawozdanie z pobytu stypendialnego w ZSRR

17 XII 1973 — 17 III 1974

Celem mojego wyjazdu do ZSRR było przeprowadzenie badań archiwalnych związanych z działalnością księgarsko-wydawniczą Bolesława Maurycego Wolffa w Petersburgu oraz dotarcie do literatury dotyczącej księgarstwa XIX-wiecznego. Przez pierwsze cztery tygodnie pracowałam w Moskwie, następnie w Leningradzie i Lwowie.

M o s k w a. W Bibliotece im. Lenina i Bibliotece Historycznej zapoznałam się z pracami badaczy rosyjskich i radzieckich na temat historii księgarstwa, ruchu wydawniczego i handlu księgarskiego XIX wieku, wynotowując przede wszystkim informacje o Wollfie, który był jednym z pierwszych w Rosji wydawców katalogów księgarskich. We wspomnianych bibliotekach odnalazłam kilkadziesiąt rozmaitych katalogów księgarni Wolffa, wydawanych od r. 1856. Pracowałam ponadto w Centralnym Archiwum Literatury i Sztuki (CGALI), gdzie zapoznałam się z tekstami umów wydawniczych oraz z korespondencją Wolffa i jego spadkobierców - sy-

nów, prowadzących dalej (do r. 1917) księgarnię i wydawnictwo.

L e n i n g r a d. Głównym miejscem mojej pracy w Leningradzie było Centralne Archiwum Historyczne (CGIAL). Tu przejrzałam akta głównego urzędu cenzury (fond 772, 776, 777), koncentrując się na dokumentach odnoszących się do działalności Wolffa. Znalazłam w aktach korespondencję księgarza z komitetami cenzury, cały zespół dokumentów archiwalnych obrazujących starania Wolffa o prawo wydawania czasopism (m.in. w języku polskim: "Przyjaciel Domowy", "Goniec Północy"). Odnalazłam też tekę papierów związanych z białoruskim przekładem "Pana Tadeusza". Niezależnie od tematu "Wolff", wynotowałam z tek archiwalnych sygnatury dokumentów cenzury dotyczące literatury polskiej.

W Bibliotece im. Sałtykowa-Szczedrina i w bibliotece Instytutu Literatury Rosyjskiej pracowałam w oddziałach rękopisów oraz książek i czasopism. W obu bibliotekach znalazłam korespondencję Maurycego Wolffa oraz jego synów, Aleksandra i Ludwika, dyrektorów "Towarzystwa im. Maurycego Osipowicza Wolffa", teksty umów wydawniczych oraz tekę rękopisów (oryginały i kopie) pierwszego rosyjskiego zbiorowego wydania poezji A. Mickiewicza. Wydanie to, przygotowane przez Wolffa, kontynuowali - jego następcy.

L w ó w. Celem mego pobytu we Lwowie miało być prześledzenie kontaktów Wolffa z księgarzami lwowskimi, nie udało mi się jednak dotrzeć do zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Akademii Nauk. Dlatego też, poza kontynuowaniem lektur rosyjskich z zakresu księgarstwa, większą część czasu poświęciłam na prace dotyczące rozwiązania pseudonimów pisarzy (związane z przygotowaniem przez mnie działu romantyzmu w "Słowniku pseudonimów pisarzy polskich"). Przejrzałam w tym celu kilka katalogów księgarskich, m.in. Wilda, Westa, Pillera, Jabłońskiego, a w Bibliotece Uniwersyteckiej, w dziale rękopisów - nie ocenzurowane egzemplarze czasopism lwowskich: "Lwowianina" (1835-1842), "Dniestrzanki", "Wdowiego Grosza", "Ziewonii", "Pamiętnika Lwowskiego", "Świętojanki" - wynotowując z egzemplarzy opatrzonych spisami rzeczy nazwiska pisarzy, których teksty zostały podpisane pseudonimami.

W Moskwie i Leningradzie udało mi się odbyć cenne konsultacje z badaczami księgarstwa, m.in. prof. prof. Małyhinem, Barrenbaumem, Dmitrijenem i Niemirowskim.

Dr Cecylia Gajkowska

Sprawozdanie z pobytu we Francji

16 III—1 IV 1974

Na skierowane do IBL zaproszenie Société d'Etude d'Histoire Économique et Sociale de la France oraz towarzystwa France-Pologne, zostałam delegowana przez PAN do wzięcia udziału w obchodach 100 rocznicy śmierci Jules Micheleta zorganizowanych w Grasse (Alpes - Maritimes).

Uroczystości odbyły się w dniach 18 i 19 marca. Na sesji naukowej w dniu 18 III wygłosiłam referat pt. "Michelet, Quinet, Mickiewicz et leur lutte commune" (temat zamówiony przez organizatorów).

Na życzenie obecnego na sesji konsula generalnego PRL W. Dynowskiego referat ten - w nieco rozszerzonej wersji - wygłosiłam powtórnie 20 III w Lyonie, na konferencji zorganizowanej przez tamtejszy oddział towarzystwa France-Pologne. Prawie tyle czasu, co referat, zajęła dyskusja, w której największe zainteresowanie budziła sprawa związków myśli Mickiewicza ze współczesnymi mu prądami zachodnimi oraz najnowszy dorobek polskich badaczy w tym zakresie.

W dniach 22 III do 1 IV pracowałam w Dziale Rękopisów Biblioteki Polskiej, gdzie zebrałam dodatkowe informacje do przygotowywanej przeze mnie do druku książki "Brat Adam" (Kronika życia i twórczości Mickiewicza, 1844-1847) oraz do edycji więziennej korespondencji filaretów. Wśród wypisów i kopii różnych dokumentów przywiozłam teksty kilku nieznanych grypsów Tomasza Zana.

Dr Zofia Makowiecka